

Ali Baba'nın hazinesi

Çerçöp arasındaki hazine Klejman, hazine hakkında "elindeki öteki çerçöp arasında bunların değerinin farkında olmayan cahillerden satın aldığını" söyleyecekti. Metropolitan Sanat Müzesi'nin sorumlusu Dietrich von Bothmer'e de "Ali Baba ve Kırk Haramilerin Hazinesi'ni sana getirdim" diyecektir.

ÖZGEN ACAR

UŞAK / MANİSA / MÜ-NİH / NEW YORK — Beyoğlu Mis Sokak'ta silah sesinden geçiliyordu. Sinemalardan çıkan seyirciler, filmle gerçek arasında yaşıyorlardı. Bir ateştir, bir kovalamacıdır gidiyordu. Polislerin yanı sıra gümrük memurları ve bazı siviller de ateş edip duruyordu. Bu arada bir gümrük yetkilisi tabancasını ateşledi ve elindeki tabanca ile görevlilere geliş güzel ateş eden yanı başındaki kişiyi 'dan' diye vurdu. Ölenin adı daha sonra **Nevzat Telliagaoglu** olarak açıklanacaktı. Mardinliydi. 32 yaşındaydı. Gazetelerin başlıklarına 'azul kaçakçı' olarak geçti.

Çatışma, 10 Temmuz 1969'da olmuştu. Amerikan pazarlarının Amerikan pazarı olduğu günlerdi. Kartonla Amerikan sigaralarının, her bedene uygun blucilerin astronomik fiyata satıldığı bir gün Mis Sokak'a (ROJ - 861) plakalı bir kamyon yansıdı. Pazara yeni mal gelmişti. Pusu-daki gümrük memurları, kamyonu yedekleyen arabanın içinde bulunan üç kişinin de farkındaydı.

Gümrük memurları baskınla kamyonun Alman şoförünü, öteki arada bulunan malın sahibi **Latif Bahşer'i**, Nizamettin Telliagaoglu'nu ve adı o an belirlenemeyen **Faruk** adlı bir kişiyi suç üstü yakaladı.

100 paket Amerikan sigarası, 500 bin adet mermi, 40 sandık fotokopi kâğıdı- 8 sandık mak-yaj malzemesi, 10 sandık renkli film bulunan malın o günkü değeri 3 milyon liraydı. O günkü doları, bugünkü dolara vurduğunuzda malın bugünkü değeri yaklaşık bir milyar liraydı. Doğrusu iyi maldı...

Görevliler, kaçakçıları yakalamış, üzerlerini aramadan bir arabaya tıkmışlardı. Bundan sonraki gelişmeleri Mardin eski CHP Milletvekili **Mehmet Selim Telliagaoglu** bana şöyle anlatacağı:

"Kamyonla mal getirmişler. Yakalanmışlar. Bir an, akraba **Faruk Mahmutoglu**, gümrükçünün dalgınlığından yararlanıp kaçıyor. Gümrükçü tabancasını çekiyor ve **Faruk'un** arkasından ateş açıyor. Oğlum Nizamettin Telliagaoglu dayanamıyor. O da **Faruk'u** korumak için gümrükçülere ateş ediyor. Bir başka gümrükçü de Nizamettin'i vuru-

yor. 32 yaşındaydı. Arkadaş hatırı için hayatını verecek kadar mertti..."

Bir baba, genç yaşta yitirdiği oğlunun ardından elbette böyle konuşacaktı diyemem. Çünkü, her kim ile konuştuysam "Nizamettin Telliagaoglu dürüst, mert, efendi ve cesur bir insandı..." dedi. Hiç kimse de çıkıp, tek kelime dahi aleyhinde söz etmedi.

Mardin Milletvekili **Mehmet Selim Telliagaoglu'nun** büyük oğluydu. Ortanca oğlu **Edip Telli**, daha sonra bana ağabeyini ve Karun Hazinesi'nin kaçırılmasının bilinmeyen yönlerini şöyle anlatacağı:

Nizam ve Karun

"Münih'te (Transtürk Export-Import) adlı bir firmamız vardı. Ağabeyim İstanbul-

dadır. Ağabeyim Nizam, Klejman'ı Münih'ten arıyor. Klejman, pek gitmek istemiyor. Gerek ağabeyime güveni ve gerek 'Gel, mal gerçekten çok güzel' demesi üzerine Klejman kalkıp, İzmir'e gidiyor.

Anlaşıyorlar. Ancak, Klejman ne Ali'ye ve ne de Mehmet'e güvendiği için parayı ağabeyime veriyor. Malı ondan Avrupa'da teslim alıyor. Klejman, Ali'ye 120 bin dolar, ağabeyime de yüzde 20 komisyon olarak 24 bin dolar veriyor."

120 bin dolar. O zaman ki lira ile değeri 1.2 milyon liradır. Karun'un Hazinesi'nin kaçırılmasını ihbar eden İsmail Ünlü'ye göre "O gün bir işçinin günlük 2.5 lira, bir öküzün değeri 150-200 lira, müze müdürünün maaşı ise brüt 1.250 liradır."

Uşak'ın Mıdıklı köyünden 5

Mıdıklı köyünden **Mehmet Ali Sunalp** adlı köylü o günleri şöyle anlatıyor:

"Güre mah iyice parçalandı. Dinarlı Şakir aldı, Simavlı Hacı aldı, Ali Bayırlar aldı. Ben bile Güre'den mal aldım. Gümüş, yanlarında iki ördek kafası bulunan bir kabı 600 liraya alıp, 800 liraya Ali Bayırlar'ın yegeni Ünsal'a sattım."

'Ali Baba' ve...

Ali Bayırlar kendi eline geçenleri Klejman'a 120 bin dolara yani 1.2 milyon liraya satacağıdır. Birkaç parti halinde müzeye gelen bu hazineye, Metropolitan 1.7 milyon dolar (o zamanki para ile 17 milyon lira) ödeyecektir. Müzenin paralarının en önemli bölümü Klejman'ın cebine girecektir. Bu kadar paranın vergisi de çok ola-

da onurlu insanlara bu fırsat verilmiyor?

Karun Hazinesi Mıdıklı ve Güre köylerinden sonra el değiştirdikçe kârın bir geometrik dizile arttığı bu rakamlarda açık ve seçik görülüyor.

İkiztepe tümülüsüne ilk kez giren demirci **Osman Ünsal** daha sonra bana iki eseri şöyle tarif edecekti: "Bizim hamam taslarına benzeyen iki gümüş tas. Çevresinde basparmağım gibi sakallı bıyıklı insan resimleri var."

Münih'teki Transtürk Export-Import'un sahibi **Nizamettin Telliagaoglu**, 1 Kasım 1966'da John Klejman'a bu iki tasta birisi için 40 bin dolarlık bir fatura verecekti. Fatura gerçekte, dolaylı olarak Amerikan gümrüğüne hitap ediyordu. Çünkü alttaki notta, eserlerin 1830 yılından önce yapılmış olduğu belirtilerek bunların Amerikan mevzuatına göre vergiye tabi olmayacağına dikkat çekiliyordu. Ayrıca asıl satıcı olarak da İstanbul'da **Alaettin Gürler** adlı bir kişi gösteriliyordu. Bu kişiye de zamanı gelince değineceğiz.

Gerek Klejman'ın Amerikan gümrüğüne verdiği faturalarda ve gerek nakliye belgelerinde de ima Nizamettin Telliagaoglu'nun adının geçmesini **Edip Telli** kabul etmiyor. **Edip Telli** bunlardan söz ettiğimde siddetle yalanladı. "Bu belgeler mutlaka sahtedir" dedi. Bana kalırsa bu fatura kesinlikle 'sahte' değil. Amerikan gümrüğü için bizzat Klejman tarafından, Nizamettin'in bilgisi altında düzenlenmiş 'naylon' faturalardır.

Edip Telli, o günlere ait anılarını şöyle sürdürdü:

"Bu hazinenin ilk partisi **Ali Bayırlar'dan** geçti. Daha sonra bir bölümü **Sökeli Ali'den...** Öteki partileri **Yorgo Zakos** ile **İranlı Muhammed Yegani'ye** sattı."

Telli'nin dediklerini Metropolitan Müzesi'nin 7 Kasım 1968 tarihli bir 'confidential-gizli' belgesi de doğruluyor. Müze satın alma kurulu toplanmış her bölümün alacağı eserleri görüşmüş. Toplantıya ABD'nin eski Hazine Bakanı **Douglas Dillon** başkanlık etmiş. Bu toplantının tutanakları niteliğindeki bu gizli belgenin "Yunan ve Kıbrıs Sanatı" bölümünde şöyle deniliyor:

"Doksan altı eser. Doğu Yunan, İÖ 6. yy'ın ikinci yarısı... 1966 ve 1967'de Doğu Yunan Hazinesi olarak satın alınan, merkezli Anadolu'daki aynı genel bölgeden geldiği söyleniyor. Satıcısı: **Yorgo Zakos** Fonu: **Fletcher**"

Edip Telli'yi Muhammed Yegani konusunda da doğrulayan bir başka belge var. 19 Mayıs 1970'te Afyon Müzesi'nde Arkeolog **Bedri Yalman** çeşitli antika kaçakçıları hakkında ihbarda bulunan, adı açıklanamayan bir kişiden ifadesini almıştır. Altı sayfalık ifadenin bir yerinde şu sözler yer alır:

"...15 gün sonra Muhammed Yoganah adlı, aslı İranlı bir kişi Anadolu'da gezmeye, eser toplamaya başladı. Antikacılara eserleri İstanbul'da teslim almak teklifinde bulundu. Zannediyorum ki bu adamlar çok eser topladıklarından biri gelip veya "Memduh Güven (dizinin üçüncü yazısında söz edilmmişti) diye bir arkadaş gelip, alacak" diye onların da alımını garantiye bağlıyordu..."

Gizli belgede muhbirin ifadesi şöyle sürüyor:

"Muhammed Yoganah (bu kez soyadı farklı yazılmış) İran santozu ile ortaklaşa çalışıyor sanırım. Çünkü bir defasında İran santozu malın yurtdışına çıkarılış sırasında yakalandı. Bu arada Anadolu'da sözleşmesi yapıp garantiye bağlanmış olan malları Muhammed Yoganah adamları vasıtasıyla tekrar toplattı."

Muhbir daha sonra İranlıların Türkiye'ye sık sık geldiğini, merkezinin Frankfurt'ta olduğunu belirttikten sonra şöyle diyor:

"Bundan 15 gün önce bunun için Türkiye'ye adamlarını gönderip mal toplattığı anlaşılmaktadır. Bu adamlardan bir tanesi Konya'da ikamet eden **Aydın Dikmen'dir**. Bu şahsın Dinar, Burdur havalisinde gezip mal satın aldığı anlaşılmıştır. Altında yabancı plakalı arabası vardı. Tekrar Avrupa'ya gideceğini söylemiştir."

Okurlar Konyalı davulcu, kaçakçı, sahtekar **Aydın Dikmen'in** adını Kıbrıs'tan kaçırılan Kanakarya Mozaikleri olayından anımsayacaklardır.

Muhbir, bu arada önemli ka-

(Arkası 19. Sayfada)

KARUN HAZİNESİ'NDE YER ALIYOR — Karun'un Hazinesi içinde yer alan Pers etkisindeki bu iki hamamtasını İkiztepe tümülüsüne giren Demirci Osman çok iyi anımsar.

da **Mehmet Müzeci** adlı kişiyi tanırdı. Bu kişi, **John Klejman** ile **Yorgo Zakos'a** mal verirdi.

Ali Bayırlar, Müzeci'ye o da **İsviçre'deki Zakos'a** haber salmış 'iyi bir hazine var' diye. Zakos o sırada Türkiye'ye giremiyor. Hazineyi görmesi için gönderdiği **Robert Hecht** İzmir'den (sahte) diye rapor vermiş.

Daha sonra **Mehmet Müzeci**, Klejman'a haber salmış. Klejman'ın **Mehmet Müzeci'ye** itimatı yok. New York'tan kalkıp çeşitli kereler Türkiye'ye gittiği halde çoğu kere eli boş dönmüş. Son gelen haberi de böyle bir şey sanıp, kulak ardı etmiş.

Klejman'dan ses çıkmayınca **Ali Bayırlar** ağabeyimi aramış. Biliyor ki Klejman'ın ağabeyime güveni tamdır. 'Nizam' diyor, 'şöyle Klejman'a mutlaka gelsin'. Ağabeyim o zaman 28-29 yaşın-

da **Haylaztepe'deki** anıtmazar-dan çıkardıkları eserleri **Dinarlı Şakir'e** 65 bin liraya satıp, on üçer bin lira pay aldılar. İkisi birer ev, bir başkası bir traktör ve oğluna ayrıca hızar aldı.

Çeşitli tümülüslerin soyulmasından oluşan Karun Hazinesi'nin İkiztepe'den çıkan eserleri ise **Dinarlı Şakir'e** satan **Durmuş Ersoy**, Uşak'ta önünde bir dönüm bağı olan bir evi 28 bin liraya satın aldı. **Dinarlı Şakir** de bunları **Ali Bayırlar'a** 80 bin liraya satmıştı.

İkiztepe tümülüslerinden çıkan hazine çok bölünmüştü. Bir bölümünü jandarma ele geçirmişti. Bunlar bugün Uşak ile Ankara Anadolu Uygurlikları müzelerinde sergileniyor. "Mal" almak için pek çok kişi o günlerde dere-tepe koşturup durmuştu.

çağı için Klejman daha sonra birkaç eseri, gerek kendi ve gerek eşi **Halina** adına müzeye hediye ederek vergisinden düşecekti.

Klejman nazlına nazlına gittiği İzmir'de aldığı hazine hakkında daha sonra "Elindeki öteki çerçöp arasında bunların değerinin farkında olmayan cahillerden satın aldığını" söyleyecekti. Metropolitan Sanat Müzesi'nin sorumlusu **Dietrich Von Bothmer'e** de "Ali Baba ve Kırk Haramilerinin hazinesini sana getirdim" diyecektir. John ve Halina Klejman'ın adını bugün Metropolitan Müzesi'nin ikinci katına çıkan merdivenlerin sağında ve solunda mermer üzerine adları kazılarak onurlandırılmış kişiler arasında görebilirsiniz. Bizim müzelerin girişlerinde neden onurlu insanlar yok ya

'AKBULUT'A SEVGİ'

Kitap yakan 'işadami'

DİDİM (Cumhuriyet) — Başbakan **Yıldırım Akbulut'a** olan sevgisini Akbulut hakkında yazılan fıkra kitaplarını yakarak gösteren "Ankaralı işadami" **Ömer Koca**, "Bu kadar alaylı yazılan kitaplara bir vatandaş olarak tahammülümün son sınırındaydım. Aynı zamanda benim siyasi düşünceme kitap yakma olayı yakın geldiği için kitapları yaktım" dedi.

Hürriyet Gazetesi'nin dünkü sayısında yer alan habere göre **Ömer Koca**, 200 milyon lira ödeyerek aldığı 35 bin adet kitabı Altunkum sahilllerinde ateşe verirken, "Gerçekle hiçbir ilgisi olmayan bu kitapları yazanları da, yazdırınları da protesto ediyorum" demişti. **Hasan Uysal**'ın "Boyle Başa - Akbulut Fıkraları" ve **Ender Arol**'un "Hayret ki Başbakan" isimli kitaplarını yakan **Ömer Koca** kendi anlatımına göre Ankara'da mali müşavirlik yapıyor, yaz aylarında da Didim'de dericilikle uğraşıyor.

Ömer Koca'nın, Didim'de "bazı kişi ve kuruluşların adamı" olduğu belirtilerek "kira" ve "alacak" gibi paralar toplayarak geçindiği ileri sürüldü. Koca'nın yaklaşık 2 koli kitap yakması görgü tanıklarınca ifade edilmesine karşın Ankaralı adamı buna siddetle karşı çıkarak şunları söyledi:

"Ben 36-37 bin civarında kitap yaktım. Bunların toplam değeri 200 milyon lira. Bunun 50 milyon lirasını bir alacak karşılığı olarak aldım. 50 milyon lirasını bir arkadaşım verdi, kalanını da ben verdim..."

Olayın duyulmasına, karşın bir şey yapılmamasını siddetle eleştiren SHP Didim İlçe Başkanı **Mehmet Soysalan**, "Kitap yakma ilkelliğini gösterenleri ve bunların cesaret aldıkları bu ortamı protesto ediyoruz" dedi.

'Haute Couture'büyüsü

İstanbul Haber Servisi — Vizon Show grubunca düzenlenen Türkiye'nin ilk "Haute Couture" defilesi İstanbul Sheraton'da başladı. Balo salonunda 13.00'te başlayan defilenin koreografı Fransız **Matteo**, enerjikliği ve ilginç giysileriyle dikkatleri üzerinde topladı. "Haute Couture", "Alta Moda" ya da "Haute Couture-Vizon Show" olarak adlandırılan defilelerin özelliği her modelin, değişik modacılarca tek kreasyon olarak hazırlanması. Siyah-beyaz renklerin hâkim olduğu kıyafetler **Ahmet Eraslan**, **Clio**, **Mehmet Köymen**, **Cengiz Abazoglu**, **Müberra Volkan**, **İlhan Şerif**, **Zeynep**

Siyah-beyazın hâkim olduğu gece kıyafetlerinde kumaş olarak ipek, organze, tül ve şifon kullanıldı.

Tunuslu, Zuhai

Yorgancıoğlu, Tcherena ve Sarder Candan 'ın imzalarını taşıyor. 20 erkek ve 10 bayan mankenin sunduğu gece kıyafetlerinde kumaş olarak ipek, organze, tül ve şifon kullanıldığı gözlemlendi. Defilede az sayıda spor kıyafete de yer verilirken erkek giysileri "yumuşak çizgi"siyle ilgi çekti. Orijinal ışıktandırma ve müziğin yanı sıra mankenlerin "özgün" showları da izleyenlerce beğenildi. Gösteride kilise müziğini anımsatır müzikler eşliğinde sunulan, "birbirinden dekolte" gelinliklerin yanı sıra "haç"ın da aksesuar olarak oldukça çok kullanıldığı izlendi. Yaklaşık bir saat süren defile **Matteo**'nun da mankenlere katılmasıyla gerçekleştirilen enerjik bir gösteriyle sona erdi. Showlar, 3 gün daha izlenebilir.

İLK KEZ— Vizon Show'un ilk "Haute Couture" defilesinde kreasyonlar özgün showlarla sunuldu. (Fotograf: Nilgün Toptaş)

Ali Baba'nın hazinesi

(Baştarafı 20. Sayfada)

çakçılar arasında Ali Bayırılar, yeğeni Ünsal'dan başka "**İstanbul'un Nihat Kolasını, kardeşi Mustafa**" ile birlikte bir yığın adı daha açıklar.

Bugün, New York Metropolitan Müzesi'ndeki Karun Hazine si'nden yaklaşık 300 kadar eser den ancak 50-60'ı sergileniyor. Bunlardan bazılarının altında "**hediye eden**" kişi olarak Muhammed Yegani'nin de adını görebilirsiniz. Kendisi Frankfurt'ta, kardeşi de Londra'da iş yapar.

E dip Telli bir başka noktaya daha değindi güler ek:

"Bu arada bir de duvar resimleri çıktı ortaya. Bunları Fuat, Nihat Bey ve Bob (Hecht) pazarladı. Ancak işin içine bir sahtecilik lafı karıştı..."

E dip Telli bu noktada da doğru söylemektedir. Metropolitan'ın aynı toplanlarının gizli tutunaklarının ekinde müzenin kabul ettiği hediyelere yer veriliyor. Yunan ve Roma bölümünde "**İÖ 6. yy'ye Doğu Yunan, ki re ç taşı üzerine resim parçaları. Öneren Robert E. Hecht, Jr**"dur.

E dip Telli'nin gülmesinin nedeni o an anlamamıştım. Bilmem kaçını kez gideceğim Güre köyünde daha sonra anlatacaklardı bu gülüşün ardındaki gerçeği. Bir başka soygun kurbanı Aktepe'deki anıt mezarın duvarında resimler vardı. Bunlar sökülerek satılmıştı. (Kırkağaç'ın "**Kahta**" tümülü şü n deki olayla karıştırmamak gerekir.)

Bu resimlerin pazarlanmasında rol oynayan bir köylü, aynı mezarın resimsiz duvarlarına buna benzer resimleri kendisi

yapmış, ardından bu sahte resim de kaçakçılara satılmıştı. Resimler daha sonra New York'tan sahte diye dönecekti. Ressam köylü de askere giderek canını kurtarmıştı. Bu öyküyü kendisinden dinlemiştim.

'Kahta Tümülü şü'nden gelen duvar resimlerinin finansmanını Hazine Bakanı Douglas Dillon bizzat kendi cebinden yapmıştı. Müzenin 28 Mart 1967 tarihli bir başka gizli belgesine göre bu iş için ödediği para 48.164 dolar 42 sentti. Hazine Bakanı müzeye böyle bir eser kazandırmış ve bunu vergisinden düşmüşü.

BBC, "**Yağmacılar**" adıyla antika talanını anlatan bir belgesel yapmıştı. Bunu bir Amerikan TV istasyonu ile birlikte ortaklaşa finanse etmişti. Belgeselde Karun Hazinesi ve Metropolitan Müzesi ilişkilerine geniş yer veriliyor ve müze suçlanıyordu. Hem maddi hem siyasal varlığını Dillon'un bu TV istasyonuna bir telefonu, "**Yağmacılar**"ın tüm Amerikan TV istasyonlarında gösterilmesini önlüyordu. Bu istasyon ayrıca ünlü Time, Life dergilerini yayımlıyordu. Daha sonra TV istasyonun zararları Dillon'un başka telefon talimatları ile karşılanıyordu.

Bana inanmıyorsanız açın telefonu bu TV istasyonuna, "**BBC ile ortak yapılan bu film in neden gösterimden çekildiğini**" sorun. Bakalım size ne diyecekler? Tatmin edici yanıt alamazsanız BBC'nin pazarlama bölümüne sorun, en azından onlar bana söylediklerini size de tekrarlayacaklardır.

Sayın Maliye Bakanı **Adnan Kahveci**, Türkiye'nin müze ya da ören yerlerine bağışta bulunanların bunları vergilerinden düşmelerine olanak veren böyle bir

yasaya, daha doğrusu Gelir Vergisi Kanunu'nda böyle bir maddeye ihtiyacı var. Unutmayın Türkiye'nin tarihsel ve kültürel mirasının bekçisi Kültür ve İşleri bakanlıkları ise bunların devlet adına gerçek sahibi hazine dir. Kaçakçılığın önlenmesi ve müzelerin maddi açıdan güçlenmeleri için böyle bir desteğe ihtiyaç var.

Karun Hazinesi davasında önemli bir aşamaya gelindi. Ö nümüzdeki birkaç ay içinde Türk hükümetinin avukatlarının gözetiminde bir Türk ve Ameri kan uzmanlarından oluşan bilirkişi Metropolitan Müzesi'nin deposuna inip, sergilenmeyen, gizlenen eserleri belirleyecek.

Karun Hazinesi daha önce çeşitli kereler yazıldığı gibi bir kişiye ait olmayan bir dönemdeki Yunan-Lidya-Pers uygarlıklarını yaşamış kişilerin anıt mezarlarından kaçırılmıştır.

Türk ve yabancıardan oluşacak bu uzmanların her türlü bilgi ve belgeye donatılması gerekir. Bu nedenle İzmir, Manisa, Uşak müzeleri ile genel müdürlüğün dosyaları iyice taranmalı ve 1963'ten bu yana bu yöreden kaçırılmış eserlerin tarifleri ve bunlara ilişkin olaylar ve belgeleri ve varsa resimleri çıkartılmalıdır. Her dosyadaki bilgi kırın tıları tamamlanarak Karun Hazinesi olayının bilinmezlik mozağının parçaları yerli yerine oturtulmalıdır. Yoksa, uzmanlar Metropolitan'ın uzmanları ve avukatları önünde güç duruma düşebilirler.

Ü mit ederim ki bu konuda hazırlığa çoktan başlanmıştır bile. İnşallah...

Yarın: Elmalı Definesi'nin bilinmeyen yönleri